

Dr. İhsan BAŞTÜRK
Yargıtay Üyesi

**CEZA MUHAKEMESİ HUKUKUNDA
KANUN YARARINA BOZMA**

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	VII
İÇİNDEKİLER.....	IX
KISALTMALAR.....	XXI
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1. DENETİM MUHAKEMESİ TÜRÜ OLARAK KANUN YARARINA BOZMA VE ÖZELLİKLERİ	7
1.1. GENEL OLARAK KANUN YOLLARI	7
1.1.1. Kanun Yolu Davasının Açılması.....	12
1.1.1.1. Kanun Yolu Davasını Açabilenler	13
1.1.1.2. Kanun Yoluna Başvurmanın Bir Hak Oluşu	14
1.1.1.3. Kanun Yolu Davasının Konusu	15
1.1.1.4. Kanun Yolu Davası Açılmasının Süresi.....	18
1.1.1.5. Kanun Yolu Davası Açılmasının Kabulü Kararı	20
1.1.2. Kanun Yolu Davasının Açılmasının Sonuçları (Etkileri) ...	21
1.1.2.1. Muhakemeye Devam Olunması	21
1.1.2.2. Kesinleşmeye ve Bunun Sonucu Olarak Cezanın İnfazına Engel Olma	21
1.1.2.3. Kanun Yoluna Başvurmanın Yayılması (Lehe Olan Bozmanın Sirayeti)	23

1.1.2.4. Aleyhe Değiştirme Yasağı Kuralı	27
1.2. DENETİM MUHALEMESİ SİSTEMİ VE KANUN YARARINA BOZMA	31
1.2.1. Kanun Yollarının Türleri.....	31
1.2.1.1. Dar ve Geniş Anlamda Kanun Yolları.....	33
1.2.1.2. Olağan ve Olağanüstü Kanun Yolları.....	34
1.2.1.3. Asıl Derece ve Hukukî Derece Kanun Yolları.....	35
1.2.1.4. Olağanüstü Kanun Yolları ve Amacı	36
1.2.2. Kanun Yararına Bozmanın Kısa Tarihçesi, Dünyadaki Örnekleri ve Diğer Hukuk Dallarında Uygulanması.....	38
1.2.2.1. Kısa Tarihçesi	38
1.2.2.2. Dünyadaki Örnekleri	40
1.2.2.2.1. Fransa.....	40
1.2.2.2.2. Çek Cumhuriyeti	44
1.2.2.2.3. Romanya	45
1.2.2.3. Diğer Hukuk Dallarında Uygulanması.....	46
1.2.2.3.1. Medeni Muhakeme Hukukunda Kanun Yararına Temyiz.....	47
1.2.2.3.2. İdarî Muhakeme Hukukunda Kanun Yararına Temyiz.....	50
1.2.2.3.3. Diğer Alanlardan Temel Farklıklar	51
1.2.2.3.3.1. Terminoloji Bakımından Farklılık	51
1.2.2.3.3.2. Normatif Bakımdan Farklılık.....	53
1.2.2.3.3.3. Ceza Muhakemesi Pratiğine Yansımaları Bakımından Farklılık	54
1.2.3. Kanun Yararına Bozmanın İşlevi	57
1.2.3.1. İçtihat Birliğinin Sağlanması Aracı Olarak Kanun Yararına Bozma	60
1.2.3.2. Temel Hak ve Hürriyetlerin Korunması Aracı Olarak Kanun Yararına Bozma	62
1.2.3.3. Kanun Yararına Bozmanın Mahsurları.....	64
1.2.3.4. Değerlendirmemiz.....	66

1.2.4. Diğer Olağanüstü Kanun Yolları ile Mukayesesi.....	68
1.2.4.1. Olağanüstü İtiraz (Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının İtirazı) ve Kanun Yararına Bozma.....	68
1.2.4.2. Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığının İtirazı ve Kanun Yararına Bozma	72
1.2.4.3. Yargılamanın Yenilenmesi ve Kanun Yararına Bozmanın Karşılaştırılması	75
1.2.5. Kanun Yararına Bozmanın Hukukî Niteliği	80
1.3. KANUN YARARINA BOZMANIN KONUSU.....	81
1.3.1. Kanun Yararına Bozma Yoluna Konu Oluşturabilecek Karar ve Hükümler	82
1.3.1.1. Ceza Mahkemesi veya Ceza Hâkimi Kararının Varlığı	82
1.3.1.2. Hâkim veya Mahkeme Tarafından Verilen Karar ya da Hükümün Varlığı.....	86
1.3.1.3. Hukuken Geçerli Olmayan Hüküm veya Kararlar ..	88
1.3.1.4. Kanun Yararına Bozma Yoluna Konu Oluşturabilecek “Hükümler”	89
1.3.1.4.1. Ceza Muhakemesi Hukukumuzda Hükümler..	89
1.3.1.4.2. Kanun Yararına Bozma Yoluyla Denetlenebilecek Hükümlere “Örnekler”	94
1.3.1.4.2.1. Seri Muhakeme Usulüne Göre Verilen Hükümün Açıklanmasının Ertelenmesi Kararı ile Hükümler	95
1.3.1.4.2.2. Basit Yargılama Usulüne Göre Verilen Hükümün Açıklanmasının Ertelenmesi Kararı ile Hükümler	98
1.3.1.4.2.3. Zamanaşımı veya Önödeme Sebebiyle Verilen Düşme Hükümleri	101
1.3.1.4.2.4. Güvenlik Tedbirlerine İlişkin Hükümler	102
1.3.1.4.2.5. Müsadere Hükümleri.....	103
1.3.1.4.2.6. Görev Uyuşmazlığına Dair Hükümler (Merci Tayini Kararları)	105

1.3.1.5. Kanun Yararına Bozma Yoluna Konu Oluşturabilecek “Kararlar”	109
1.3.1.5.1. Hâkim ve Mahkeme Kararları.....	109
1.3.1.5.2. Kanun Yararına Bozma Yoluyla Denetlenebilecek Kararlara “Örnekler”	113
1.3.1.5.2.1. Hükmün Açıklanmasının Ertelenmesi Kararlarının Kanun Yararına Bozma Yoluyla Denetimi.....	114
1.3.1.5.2.2. Kovuşturmaya Yer Olmadığı Kararına İtiraz Üzerine Verilen Kararın Kanun Yararına Bozma Yoluyla Denetimi	121
1.3.1.5.2.3. İddianamenin İadesine İlişkin Kararlar	136
1.3.1.5.2.4. Elkoyma Kararına Karşı Kanun Yararına Bozma.....	139
1.3.1.5.2.5. Durma Kararına Karşı Kanun Yararına Bozma.....	141
1.3.1.5.2.6. Kabahatler Kanununa Göre Verilen Kararlar	142
1.3.1.5.2.7. Yargılamanın Yenilenmesi Sebeplerinin Kanun Yararına Bozma Yoluyla Denetlenmesi..	145
1.3.1.5.2.8. Denetimli Serbestlik Kararları	146
1.3.1.5.2.9. İnfaz Aşamasındaki Kararlara Karşı Kanun Yararına Bozma	148
1.3.1.5.2.10. İtiraz Mercii Kararları.....	151
1.3.2. Kararın İstinaf veya Temyiz Denetiminden Geçmeksizin Kesinleşmiş Olması.....	152
1.3.2.1. Ön Şart : Hüküm veya Kararın Kesinleşmiş Olması.....	152
1.3.2.1.1. Kanun Yollarına Başvurma Hakkı ve Bildirilmesi.....	153
1.3.2.1.2. Kanun Yoluna Başvuru Hakkının “Hiç Gösterilmemesi” Sebebiyle Karar veya Hükmün Kesinleşmemesi.....	156
1.3.2.1.3. Kanun Yoluna Başvuru Hakkının Yanıltıcı Şekilde Gösterilmesi Sebebiyle Karar veya Hükmün Kesinleşmemesi.....	157

1.3.2.1.4. Kanun Yoluna Başvuru Hakkının İşlemeye Başlayacağı Sürenin Hatalı Gösterilmesi Sebebiyle Karar veya Hükümün Kesinleşmemesi	157
1.3.2.2. Karar veya Hükümün İstinaf ya da Temyiz Denetiminden Geçmeksizin Kesinleşmiş Olması.....	160
1.3.2.2.1. Mülga CMUK Döneminde Temyiz Denetimine Konu Edilemeyen Hükümler.....	161
1.3.2.2.2. İstinaf Denetimine Konu Edilemeyen Karar veya Hükümler.....	164
1.3.2.2.3. Temyiz Denetimine Konu Edilemeyen İstinaf Mahkemesi Karar veya Hükümleri	167
1.3.3. Başka Bir Hukukî Çareyle Hukuka Aykırılığın Giderilemeyecek Olması	171
1.3.3.1. Değiştirilmesi Her Zaman Mümkün Olan Kararlar	171
1.3.3.2. İnfaz Aşamasında Alınabilecek Bir Kararla Giderilmesi Mümkün Olan Hukuka Aykırılıklar.....	172
1.3.3.3. Bozmanın Sirayeti İlkesinin Uygulanabileceği Durumlar.....	173
1.4. KANUN YARARINA BOZMA NEDENİ: KARAR VEYA HÜKMÜN HUKUKA AYKIRI OLMASI.....	173
1.4.1. Kanun Yararına Bozma Denetiminin Sebebi Olarak “Hukuka Aykırılık”	174
1.4.1.1. Kanun Yararına Bozma Sebeplerinden (CMK md. 309/4-b, d) Hareketle “Hukuka Aykırılık” Kavramı	175
1.4.1.2. Kanun Yararına Bozma Denetiminde Hukuka Aykırılığın Sınırı: “Önemli” Kabul Edilebilecek Hukuka Aykırılıklar.....	176
1.4.2. Kanun Yararına Bozma Sebebi Olarak Hukuka Aykırılığın Kapsamı ile “Ayrırma Sorunu”	184
1.4.3. Kanun Yararına Bozma Yoluyla Denetlenemeyecek Konular	190

1.4.3.1. Kanun Değişikliklerinin Kanun Yararına Bozma Sebebi Olamayacağı	191
1.4.3.2. Sadece Eleştiri Konusu Yapılabilecek Hususların Kanun Yararına Bozma Sebebi Olamayacağı	192
1.4.3.3. Değiştirilmesi veya Geri Alınması Mümkün Olan Kararların Kanun Yararına Bozma Konusu Yapılamayacağı.....	193
1.4.4. Kanun Yararına Bozma Sebebi Olarak Hukuka Aykırılıklar	195
1.4.4.1. Muhakeme Hukukuna İlişkin Kanun Yararına Bozma Sebepleri	196
1.4.4.1.1. Mutlak Kanun Yararına Bozma Sebepleri	197
1.4.4.1.2. Mutlak Olmayan (Nispi) Kanun Yararına Bozma Sebepleri	205
1.4.4.2. Kanun Yararına Bozma Sebebi Olarak Maddî Hukuka Aykırılıklar.....	208
1.4.4.2.1. Olguların Belirlenmesinde Hukuka Aykırılık.....	212
1.4.4.2.2. Olay Hâkiminin Kanaate (Hükme) Ulaşma Sürecinde Hukuka Aykırılık	215
1.4.4.2.3. Takdir Yetkisinin Denetimi.....	221
1.4.4.2.4. Yaptırımın Belirlenmesi ile Bireyselleştirilmesinde Hukuka Aykırılık.....	229
1.4.4.2.5. Cezayı Kaldıran veya Cezada İndirim Yapılmasını Gerektiren Şahsî Sebeplerde Hukuka Aykırılık	234

İKİNCİ BÖLÜM

2. KANUN YARARINA BOZMA MUHAKEMESİ VE SONUÇLARI.....	235
2.1. KANUN YARARINA BOZMA DAVASININ AÇILMASI.....	235
2.1.1. Adalet Bakanlığının Talebiyle Kanun Yararına Bozma Davasının Açılması	237

2.1.1.1. Başvuru Üzerine Mahalli Cumhuriyet Savcılığınca Yapılacak İşlemler	238
2.1.1.2. Adalet Bakanlığı İncelemesi	244
2.1.1.2.1. Adalet Bakanlığınca Yapılacak İncelemenin Hukukî Niteliği	245
2.1.1.2.2. Adalet Bakanlığınca İncelemenin Yürütülmesi	246
2.1.1.2.2.1. Kanun Yararına Bozma İstemlerinin Adalet Bakanlığınca Şekil Yönünden İncelenmesi	247
2.1.1.2.2.2. Kanun Yararına Bozma İstemlerinin Adalet Bakanlığınca Hukuka Aykırılık (Esas) Yönünden İncelenmesi	248
2.1.1.3. İnceleme Sonucu ve İşleme Karşı İtiraz (Kanun Yolu)	250
2.1.1.3.1. Adalet Bakanlığının Kanun Yararına Bozma Davası Açılması Talebinde Bulunması	251
2.1.1.3.2. Adalet Bakanlığının Kanun Yararına Bozma Başvurusunu Reddetmesi ve Yargı Yoluna Başvurulması (Denetim) İhtiyacı	253
2.1.2. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığınca Re'sen Kanun Yararına Bozma Davasının Açılması	255
2.1.3. Kanun Yararına Bozma Davasının Açılması Talebi	258
2.1.3.1. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığınca Davaya İlişkin İncelemelerin Yürütülmesi	258
2.1.3.2. Kanun Yararına Bozma İsteğiyle Bağlılık İlkesi	258
2.1.3.2.1. Kanun Yararına Bozma Davası Açılması Talebiyle Bağlılık	259
2.1.3.2.2. Kanun Yararına Bozma Davasına İlişkin Sebeplerle Bağlılık	259
2.1.3.2.3. Kanun Yolu Davasının Türüyle Bağlılık	261
2.1.4. İhbarname veya Tebliğname Düzenlenerek Kanun Yararına Bozma Davasının Açılması ve Değerlendirmemiz	262
2.1.5. Dava Açılma Süresi	268
2.1.6. Kanun Yararına Bozma Davasının Geri Alınması	269

2.2. KANUN YARARINA BOZMA DAVASININ YÜRÜYÜŞÜ	271
2.2.1. Kanun Yararına Bozma Davasında Görevli Merciiin Belirlenmesi	271
2.2.1.1. Yargıtay Ceza Dairelerinin Görevli Olması.....	273
2.2.1.2. Yargıtay Hukuk Dairesinin Görevli Olması.....	274
2.2.1.3. Yargıtay Ceza Genel Kurulunun Görevli Olması....	275
2.2.1.4. Yüce Divan Kararlarına Karşı Olağanüstü Kanun Yolu.....	278
2.2.1.5. Değerlendirmemiz.....	279
2.2.2. Kanun Yararına Bozma Davasının Görülmesi	281
2.2.2.1. Davanın Ön İncelemesi.....	281
2.2.2.1.1. Görev ve “İş Bölümü Yönünden Görev” İncelemesi.....	283
2.2.2.1.2. Karar veya Hükme Karşı Kanun Yararına Bozma Davası Açılması Şartlarının Oluşup Oluşmadığının İncelenmesi.....	285
2.2.2.1.3. Karar veya Hükümün Usulüne Göre Tebliğ Edilerek Kesinleşmesinin Sağlanıp Sağlanmadığının İncelenmesi	286
2.2.2.1.4. Karar veya Hükme Karşı Kanun Yararına Bozma Davası Açılmasının Mümkün Olup Olmadığının İncelenmesi	286
2.2.2.1.5. Usulüne Göre Açılmış Bir Kanun Yararına Bozma Davasının Mevcut Olup Olmadığının İncelenmesi	286
2.2.2.1.6. Kanun Yararına Bozma Davasına İlişkin Belge veya Dava Dosyası Eksikliği Bulunup Bulunmadığının İncelenmesi	287
2.2.2.1.7. Kanun Yararına Bozma Davasının Diğer Usul Eksiklikleri Yönünden İncelenmesi	288
2.2.2.1.8. Tebliğnamenin Tebliği.....	288
2.2.2.2. Ön İnceleme (Hukuken Kabul Edilebilirlik) Sonucu.....	290

2.2.2.3. Davanın Esastan İncelenmesi.....	291
2.2.2.3.1. Kanun Yolu Davasının Türüyle Bağlılık.....	293
2.2.2.3.2. Kanun Yolu Davasına Konu Edilen Karar veya Hükümle Bağlılık	294
2.2.2.3.3. Kanun Yararına Bozma İsteminde İleri Sürülen Sebeplerle Bağlılık.....	295
2.2.2.3.4. Davaya Konu Edilen Fiille Bağlılık.....	296
2.2.2.3.5. Yargıtayın Adalet Bakanlığına İhbarda Bulunması.....	297
2.2.2.3.5.1. İhbarda Bulunulma Usulü	300
2.2.2.3.5.2. Muhakeme Engellerinin Varlığı: Bekletici Sorun Yapılabilecek Durumlar.....	302
2.3. KANUN YARARINA BOZMA DAVASININ SONUÇLARI.....	303
2.3.1. Kanun Yararına Bozma Davasının Reddine Karar Verilmesi.....	303
2.3.2. Kanun Yararına Bozma Kararı Verilmesi.....	304
2.3.2.1. Kanun Yararına Bozma Kararı Verilmesi Üzerine Yapılacak İşlemler.....	305
2.3.2.2. Ceza Muhakemesi Kanunu'nda "Kanun Yararına Bozma Nedenlerinin Sınırlı Olması İlkesi"	307
2.3.2.3. Bozma Nedenlerine Göre Kanun Yararına Bozma Kararının Türleri.....	312
2.3.2.3.1. Davanın Esasını Çözmeyen Hâkim veya Mahkeme Kararlarına İlişkin Kanun Yararına Bozma Kararı (CMK md. 309/4-a).....	312
2.3.2.3.2. Mahkumiyet Hükümünün Davanın Esasını Çözmeyen Yönüne veya Savunma Hakkı İhlaline İlişkin Kanun Yararına Bozma Kararı (CMK md. 309/4-b)	319
2.3.2.3.3. Davanın Esasını Çözen Ancak Mahkumiyet Dışındaki Hükümlere İlişkin Kanun Yararına Bozma Kararı (CMK md. 309/4-c).....	321

2.3.2.3.4. Hükümlünün Cezasının Kaldırılmasına veya Daha Hafif Cezanın Verilmesine İlişkin Kanun Yararına Bozma Kararı (CMK md. 309/4-d)	327
2.3.2.3.5. CMK'nin 309/4-d Maddesine Göre Yargıtay Tarafından Verilebilecek Kararlar	330
2.3.2.3.6. Hükümün Açıklanmasının Ertelenmesi Kararlarının Kanun Yararına Bozma Yoluyla Denetlenmesi ile Verilebilecek Kararlar.....	332
2.3.2.3.6.1. Hükümün Açıklanmasının Ertelenmesi Kararının CMK'nin 309/4. Maddesindeki Bozma Nedenlerinin Konusunu Oluşturup Oluşturmayacağı.....	337
2.3.2.3.6.2. Hükümün Açıklanmasının Ertelenmesi veya Buna İlişkin İtiraz Mercii Kararlarının Denetiminde Yargıtay Yaklaşımı	339
2.3.2.3.6.3. Değerlendirmemiz	340
2.3.2.3.7. Denetim Süresi Belirlenmesine Dair Kararların Kanun Yararına Bozma Yoluyla Denetlenmesi.....	342
2.3.3. Kanun Yararına Bozma Kararının Etkileri.....	344
2.3.3.1. Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 223. Maddesinde Tanımlanan ve Davanın Esasını Çözmeyen Kararların Bozulmasının Etkileri (md. 309/4-a)	346
2.3.3.2. Mahkumiyete İlişkin Hükümün Davanın Esasını Çözmeyen Yönüne veya Savunma Hakkının İhlali Sonucunu Doğuran Usul İşlemlerine İlişkin Kararların Bozulmasının Etkileri (CMK md. 309/4-b)	349
2.3.3.2.1. Yeniden Bir Yargılama Yapılmasının Gerekmesi.....	349
2.3.3.2.2. Yeni Hükümde Önceki Hükümle Belirlenmiş Olan Cezadan Daha Ağır Ceza Verilememesi.....	350
2.3.3.2.3. Aleyhe Değiştirme Yasağının Kanun Yararına Bozma Denetiminde Uygulanması.....	350
2.3.3.2.4. "Tekerrür Kurumuna Dair Uygulama Perspektifinden" Güvenlik Tedbirlerinde	

Aleyhe Değiştirme Yasağının Uygulanmasının Değerlendirilmesi.....	353
2.3.3.3. Hükümün Aleyhe Sonuç Doğurmayacak Üzere Bozulmasının Etkileri (CMK md. 309/4-c).....	359
2.3.3.4. Yargıtayca Doğrudan Hüküm Kurulmasının Etkileri (CMK md. 309/4-d)	363
2.3.3.4.1. Cezanın Kaldırılmasına İlişkin Kararlar.....	364
2.3.3.4.2. Daha Hafif Cezaya Hükmolunmasına İlişkin Kararlar	365
2.3.3.4.3. Hükümlü Aleyhine Kanun Yararına Bozma Kararı Verilmesi Hâli.....	368
2.3.3.5. “Kabule Göre Bozma Kararı” Verilmesi Hâli	370
2.3.3.6. Kanun Yararına Bozma Kararındaki Maddi Hataların Düzeltilmesi.....	371
2.3.4. Kanun Yararına Bozma Denetiminin Zamanaşımına Etkisi.....	371
2.3.4.1. Kanun Yararına Bozma İsteminin Reddi Halinde Zamanaşımı.....	374
2.3.4.2. Kanun Yararına Bozma İsteminin Kabulü ve İlk Derece Mahkemesince Yeniden Karar Verilecek Hallerde Zamanaşımı.....	375
2.3.4.2.1. Kanun Yararına Bozma İsteminin Kabulü ile Hâkim veya Mahkemece Yeniden Karar Verilecek Hallerde Zamanaşımı (CMK md. 309/4-a,b).....	375
2.3.4.2.2. Kanun Yararına Bozma İsteminin Kabulü ile Yeniden Yargılama Gerekmeyen Hallerde Zamanaşımı (CMK md. 309/4-c)	378
2.3.4.2.3. Kanun Yararına Bozma İsteminin Kabulü ile Yargıtayca Islah Kararı Verilecek Hallerde Zamanaşımı (CMK md. 309/4-d).....	381
2.4. KANUN YARARINA BOZMA DAVASINA KARŞI KANUN YOLLARI VE DİĞER HUKUKİ ÇARELER.....	383
2.4.1. Kanun Yararına Bozma Yolunda Verilen Kararlara Karşı Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı İtirazı	383

2.4.2. Kanun Yararına Bozma Denetimindeki Kararlara Karşı Hukukî Çare Olarak Bireysel Başvuru.....	384
2.4.2.1. Bireysel Başvuru Yolunda Adalet Bakanlığının Rolü ve Değerlendirilmesi.....	385
2.4.2.2. Bireysel Başvurunun Şartları.....	387
2.4.2.2.1. Olağan Kanun Yollarının Tüketilmiş Olması.....	387
2.4.2.2.2. Bireysel Başvurunun Süresinde Yapılmış Olması	390
2.4.2.3. Kanun Yararına Bozma Sonucu Verilen Kararların Bizatihi Bireysel Başvuruya Konu Oluşturması	391
2.4.2.4. Adalet Bakanlığınca Kanun Yararına Bozma Yoluna Gidilmemesi İdarî İşlemine Dair Anayasa Mahkemesinin Bireysel Başvuruya Dair Kararının Değerlendirilmesi.....	393
2.4.3. İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi Kararlarında Kanun Yararına Bozma	397
SONUÇ	401
EK 1	415
EK-2	421
KAYNAKÇA	425